

RIONČEK

Štev.
1.

LIST S PODOBAMI
ZA SLOVENSKO
MLADINO

Leto
— VIII.

VSEBINA:

1. Poj k matori. E. Gangl. Pesem	1
2. Povest o Matici Andrej Rap. Povest	2
3. Trije jasnički. Iva Trdič. Povet s podobo	3
4. Cril (kril). Avgustija Šuhec. Primož ali s podobo v karnevalu	4
5. Sveti Božič v vikariji. Podpis v karnevalu	5
6. Sveti Luka. E. Gangl. Pesem s podobo v karnevalu	13
7. Spomljaj pricelj! Lad. Potocnik. Povet	17
8. Še Simon Gregorčič. Lad. Ogorešek. Recenzija s podobo v karnevalu	20
9. Peček in žaljava.	
Norvalmo veltala. FF. Hauer. — Usmehni si polit! — Zima. Fr. K. Schneider.	
Ugledbeni pesem. — Tačka ljudi na kvadratnem metru. — Največja zver te zemelje. — Donar Adgorčič. — Stekleni ura. — Koticek gospoda Doropolskega.	
— Hitler razuvica v politihah v 11. it. lanskega letnika	
10. V njihih letih.	21
	29

Listnica uredništva in upravnosti.

V Krško. Večino lepo razgledalico smo prejeli. Zakaj pa ne pišete nič drugega? Radi bi uporabili, toda s samima lesnima imenoma nismo zadovoljni. Torej: program! — Kar dobimo začetniških poltaksov, potahimo, kolikor se da porabili in opšiti. Vse pa vendarle ni za tisk. Zato malo pripeljajo! — Z. V. & K. Ni mogoče! Pred vsem pa! pišite sami na eno stran! — Vse „Zvončkove“ herojnice, ki so lanskos namenjeno se na dolgu, prosim, da jo nam pošljete, sicer jim uslavljamo list s počudno številko. — I. letošnjo številko smo postali na ogled nemoglim bolškim prijateljem in vsem enim bolškim vodstvom, ki še niso naročena na „Zvonček“. Kdor se ne misli naročiti, naj nam vrne list!

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stane vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrti leta 1 K 25 h.

Izdajalec, upravelek in odgovoren urednik: Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani, Rimski cesta 8. N. 7.

Rokopis je posiljati na naslov: Engelbert Gangl v Idriji.

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI
ZA SLOVENSKO MLADINO

LETO VIII.

UREDIL:

ENGELBERT GANGL

► 1907 ◄

V LJUBLJANI

LAST IN ZAJOŽBA „ZAVEZE AVSTR. JUGOSLOV. UČITELJSKIH DRUŠTEV“
NATISNILA „UČITELJSKA TISKARNA“

Vse pravice do spisov, priobčenih v „Zvončku“, se pridržujejo.

VII B 359864

KAZALO.

Pesmi.

	Stran
Pot k materi. <i>E. Gangl</i>	1
Svoji hčerki. <i>E. Gangl</i>	16
Naša Marta. <i>Cv. Slavin</i>	25
Padajo snežinke <i>Borisov</i>	32
Siromački. <i>P. Golob</i>	41
Prvi ples. <i>A. Rapè</i>	42
Povest o kralju Matjažu. <i>Fr. Ločniškar</i>	50
Na Gorenjskem. <i>J. Leban</i>	50
Kadar dvigne glavo dan <i>Fr. Žgur</i>	50
V hribih. <i>E. Gangl</i>	54
Gost. <i>J. Leban</i>	73
Dečkova želja. <i>Fr. Žgur</i>	73
Vrnitev. <i>E. Gangl</i>	79
V šoli. <i>Borisov</i>	80
Vlasta in Vidka. <i>E. Gangl</i>	90
Ciganček. <i>E. Gangl</i>	97
Prevara. <i>Borisov</i>	101
Minka in račice. <i>E. Gangl</i>	102
Sirota na polju. <i>E. Gangl</i>	121
Jutranje besede. <i>Ivo Danič</i>	145
Kresni večer. <i>Sokolov</i>	146
Prošnja. <i>Sokolov</i>	146
Zjutraj. <i>E. Gangl</i>	146
V kot. <i>E. Gangl</i>	150
Kosec. <i>E. Gangl</i>	162
Slavko na potovanju. <i>E. Gangl</i>	169
Užaljena kozica. <i>E. Gangl</i>	174
Med cveticami. <i>E. Gangl</i>	186
Jesen. <i>Borisov</i>	193
Jesen v lesu. <i>Borisov</i>	193
Zašel bo dan <i>Borisov</i>	193

	Stran
Stankove želje. <i>Borisov</i>	194
Jutro. <i>Borisov</i>	194
Večer. <i>Borisov</i>	194
Materine želje. <i>Borisov</i>	194
Tiho, vse tiše . . . <i>Fr. Žgur</i>	200
Ježevo potovanje. <i>Borisov</i>	209
Iz mladih src. <i>Cv. Slavin</i>	217
Pravljice. <i>Sokolov</i>	218
Solze. <i>Borisov</i>	224
Slovo od paše. <i>E. Gangl</i>	232
Zvezde. <i>E. Gangl</i>	234
Niko. <i>E. Gangl</i>	235
Materi na grob. <i>A. Rapè</i>	241
Na konjiču. <i>E. Gangl</i>	244
Dve smrti. <i>Fr. Ločniškar</i>	265
Zimski večer. <i>Zorislav</i>	268
Hudi Janko. <i>Ivo Danič</i>	286

Pripovedni spisi.

Povest o Marici. <i>A. Rapè</i>	3
Trije junaki. <i>Ivo Trošt</i>	5
Spoštuj prirodo. <i>Lud. Potočnik</i>	17, 43, 55, 86, 126, 163, 187
Prevara. <i>Ivo Trošt</i>	26
Učeni Mihec. <i>E. Gangl</i>	29
Lakomnost. <i>Ivo Trošt</i>	32
Zamrla cvetka. <i>Iv. E.</i>	37
Dve pismi. <i>E. Gangl</i>	40
Povest povesti. <i>Fr. Ločniškar</i>	51
Na čakališču. <i>Ivo Trošt</i>	65
Pirhe je nesel. <i>Kompoljski</i>	75
Naša veverica. <i>Vasovanov</i>	81
Premodre glave. <i>Silvester K.</i>	83, 136, 151, 175, 206, 227, 255
Aleksander in Diogen. <i>L. Ogorek</i>	85
Zgode in nezgode. <i>Iv. Kiferle</i>	88, 105, 138, 160, 202, 246
Zakaj hodijo Kranjci po svetu za denarjem. <i>Kompoljski</i>	98
Zdravilo. <i>Ivo Trošt</i>	107
Čič in Kraševac. <i>Ivo Trošt</i>	116
V sanjah in resnici. <i>Ivo Trošt</i>	122
Kako je zajec nakuril lisico. <i>Fr. Mrmolja</i>	140
Sosedov angelček. <i>Ivo Trošt</i>	147
Otok in solnce. <i>Polenčan</i>	149
Večernica. <i>Polenčan</i>	163
V Konjskih vodah. <i>A. Rapè</i>	170, 195
Mala stvarca — velik strah. <i>Ivo Trošt</i>	181

	Stran
Čebelica in čmrlj. <i>Sorin</i>	200
Razsodba. <i>Ivo Trošt</i>	209
Križi in težave iz mojih dijaških let. <i>Fr. Rojec</i>	211, 269
Na boj, na boj! <i>Ivo Trošt</i>	219
Teta <i>Fr. Tratnik</i>	242
Golob golobu. <i>Polenčan</i>	248
Bolna Minka. <i>E. Gangl</i>	258
Janko. <i>Vilko M.</i>	266
Najljubše darilo. <i>Ivo Trošt</i>	279

Poučni spisi.

Črni teloh. <i>A. Šabec</i>	8
Simon Gregorčič. <i>L. Ogorek</i>	20
Zvonček. <i>A. Šabec</i>	33
Dišeča vijolica. <i>A. Šabec</i>	57
Podlesna veterica. <i>A. Šabec</i>	91, 103, 134
Šmarnica. <i>A. Šabec</i>	111
Kresnica. <i>A. Šabec</i>	129
Volčja črešnja. <i>A. Šabec</i>	153
Igrisče. <i>L. Šijanec</i> :	
Narodi	176
V klobuke	236
Planika. <i>A. Šabec</i>	177
Enoperka. <i>A. Šabec</i>	201
Vekoslav Strmšek. <i>L. Ogorek</i>	223
Jesenski podlesek. <i>A. Šabec</i>	225
Domače gledališče. <i>F. Hrastničan</i>	233
Jesenski zaspanček. <i>A. Šabec</i>	249
Cigani. <i>D. K.</i>	260
Marjetica. <i> Avguštin Šabec</i>	273
Kako moramo jesti sadje? <i>I. K.</i>	286

Pouk in zabava.

Novoletno voščilo. <i>Fr. Rojec</i>	21
Usmilite se ptičic!	21
Teža ljudi na kvadratnem metru	22
Največja zver te zemlje	22
Dober odgovor	22
Steklena ura	22
Kotiček gospoda Doropoljskega 23, 47, 71, 95, 120, 144, 167, 192, 215, 239, 264	
Rešitve in rešilci	23, 46, 70, 94, 119, 143, 166, 191, 215, 238, 263, 287
V osmo leto	24
Senčna podoba	45, 142
Arabske številke	45

	Stran
Gozdovi in železnice	45
Demant. <i>K. Koriš</i>	46, 191
Zastavica v podobah. <i>Fr. Rojec</i>	69, 117, 165, 262
Otroška pesemca. <i>K. Koriš</i>	69
Otrokom medú!	69
Žrtve morja	69
Desna in leva roka	69
Rebusi. <i>M. G.</i>	93
Premrzlo sadje ni zdravo	94
Število zvezd	94
Kače v Indiji	94
Prva veselica. <i>Iv. Kramar</i>	117
Kupčija z muhami	118
Ptice — znanilke dežja	118
Največja zastava	118
Analfabeti	118
Drevesa brez zuželk	142
Desettisoč let stare ribe	142
Besedna uganka. <i>Fr. Rojec</i>	143
Koliko porabijo na svetu šivank?	165
Prebivalci Avstrije leta 1800 in 1900	165
Kako se iznebiš nahoda?	190
Besedna naloga. <i>Lina</i>	214
Besedni nalogi. <i>K. Koriš</i>	237
Ob sklepu osmega letnika	288

Glasba.

Zima. <i>Fr. Ks. Schneider</i>	22
Želja. <i>Fr. Mrmolja</i>	46
Rija, raja. <i>Iv. Kiferle</i>	70
V šoli. <i>Iv. Kiferle</i>	119
Na Gorenjskem. <i>Iv. Kiferle</i>	166
Dómu. <i>Fr. Ks. Schneider</i>	190
Telovadska pesem. <i>Fr. Ks. Schneider</i>	237
Pevajmo tudi mi. <i>Iv. Kiferle</i>	263
Solze. <i>Iv. Kiferle</i>	287

Podobe.

Trije junaki	6
Črni teloh	11
Slava Bogu v višavi!	13
Moja hčerka	16
Simon Gregorčič	20
Učeni Mihec	30

	Stran
Zamrla cvetka	38, 39
Prvi ples	42
V hribih	54
Kristovo slovo od matere	60, 61
Na čakališču	65
Vrnitev	79
Težavna vožnja	80
Aleksander in Dijogen	85
Vlasta in Vidka	90
Beraška vas	101
Minka in račice	102
Zdravilo	109
Prva piščalka	113
V sanjah in resnici	125
Čuden gost	132, 133
Po črešnje!	137
Kdor išče — najde!	141
V kot!	150
Dobra južina	157
Kosec	162
Užaljena kozica	174
Mala stvarca — velik strah	182
Med cveticami	186
Prvi grozd	198
Tat	199
Veseli ljudje	204, 205
Dober tek	210
Vekoslav Strmšek	223
Na boj!	228, 229
Slovo od paše	232
Niko	235
Na konjiču	245
Jesenski zaspanček	249
Med angeli in cvetjem	252, 253
Bolna Minka	259
Rojstvo Gospodovo	276, 277
Najljubše darilo	281, 284

Štev. 1.

V Ljubljani, 1. prosinca 1907.

Leto VIII.

Pot k materi.

Snežinke bele padale so z néba,
veselo v burji ostri so plesale.
Zakuriti v peči bo mrzle treba;
zakaj pa tudi človek naj prezeba?
O, peč! Kako smo dolžni tebi hvale!

Le Marica imela ni peči!
Odkar so ljubo mater zakopali
na griču, kjer pri križu križ stoji,
vsi od sirote so ljudje zbežali,
in deklici spomini so ostali
na mater, ki je od nikoder ni . . .
Prihajal oče je, odhajal nem.
Poznalo se njegovim je očem,
da lastnega otroka rad ne gleda:
če gleda ga, tem večja mu je beda.
Otroka bolj kot mraz in bolj kot glad
neskončna osamelost je bolela.
Kaj je storila, da življenja jad
tako jo tepe, da je ovenela
kot cvet, ki ga objel je zgodnji hlad?

Kako je bilo vse drugače prej!
Privila se je k materi, in glej,
nikjer nobene bilo ni bridkosti,
saj hipoma po njeni se mladosti
razlil je sreče neizrečne soj —
na licu rože, v srcu blag pokój!

Potem je kakor sen vse to minilo . . .
 Zaprla mati trudne je oči,
 in Marici se na srce spustilo
 je nekaj strašnega, kar žge, boli . . .
 Zapeli so zvonovi in odpeli,
 in kosi mrzle grude so zbobneli,
 in matere več od nikoder ni . . .

Pa ako matere ni več do nje,
 nocoj naj Marica k nji projde sama.
 Tako globoka ni nobena jama,
 da bi je ne odgreble nje roké.
 Samo da vidi materi v obraz,
 da duša ji zasanja v oni čas,
 ko je ozarjal dni ji sreče soj —
 na licu rože, v srcu blag pokoj . . .

Snežinke bele padale so z néba,
 veselo v burji ostri so plesale.
 O, Marica, kam je hiteti treba?
 Stopinje steze ti ne bodo znale!
 Do cerkvice na hribu — dolga pot,
 in kamor se ogledaš, vsepovsod
 odeja bela, kot od smrti stkana,
 v brezkončno daljo širi se postlana.

Hiti dekletce v noč, nji se mudi.
 Na pot ne seva zvezd ji žar blesteč.
 Do mame, ki si k nji srce želi,
 tako je daleč, kadar ni je več . . .

Vrši po zraku burje ostri glas,
 v dolini tamkaj sanja tiha vas.
 In Marica utrujena zastoče,
 pol od veselja, pol od boli joče
 in gre in sede, da se odpočije,
 saj mati čaka jo, saj grob jo krije . . .

In glej, dekletu skloni se obraz,
 in duša ji zasanja v oni čas,
 ko je ozarjal dni ji sreče soj —
 na licu rože, v srcu blag pokoj.
 In Marica nikoli več ni vstala,
 k nji je dospela, ki jo je iskala.

Povest o Marici.

Spisal Andraž Rapé.

I.

rijatelj je pričel:

Marica je umrla. In moje hrepenenje zopet vidi njo, mojo Marico . . . Sredi raja vidi moje hrepenenje njo, mojo umrlo, nepozabno hčerko.

Kako je že bilo? . . .

K meni je prihitela veselih lic, vsa razzarjena notranjega veselja, prav pristnega, otroškega veselja: »Atej, uči me, nauči me božično pesem, da jo zapojem na Sveti večer o polnoči! Ti boš spremlijal, jaz bom pela, in angeli bodo poslušali, in Ježušček novorojeni bo poslušal in se veselil moje božične pesmi in se bo smehljal . . .«

Začudeno so jo pogledale moje oči: kdo ji je vdihnil to misel? . . .

Naša Marica je bila stara devet let. Ah, kako je rada pela! In lepo je pela naša Marica! Ker je tako rada in lepo pela, zato je pa prosila svojega očeta, naj jo nauči kako božično, da bo pela na Sveti večer o polnoči, da jo bo spremlijal atej, jo poslušali angeli, jo poslušal, se veselil in se ji smehljal novorojeni Ježušček . . .

In naučila sva se. Neopisno je bilo njeno veselje. Zvonki, srebrni glaski so ji vreli iz slavčjega grla. Kako se ji je svetilo oko, kako ji je žarel obrazek!

In prišla sta bratca z mamico in so poslušali z začudenjem malo pevko. Še bratcema je zažarelo oko, je zardel obrazek, in mamici se je zasvetila v očesu solza veselja. In pela sva z Marico in se učila božično pesem za polnočnico:

„O, Ježušček moj,
za vselej sem tvoj . . .“

II.

Božič se je bližal. Tisti najveličastnejši, najpomembnejši praznik se je bližal, ki se ga vesele starci in mladi ljudje; bližal se je spomin tiste ne-skončno srečne noči, ki je pred tisoč in več leti sanjala nad jaslicami novorojenega — Zveličarja.

Sveta noč! S tvojimi očmi je gledalo kvišku odnekdaj hrepenenje vsega človeštva. Tvoje blaženstvo, božična noč, je počivalo odnekdaj v dušah zemljanov, najbednejših zemljanov. In ti se bližaš s svojim hrepenenjem. Bližala si se, noč hrepenenja, za mojo Marico, bližaš se zopet, noč mojega hrepenenja. Kako se te je veselila Marica! Ah, kdo pa te ne pričakuje težko?!

* * *

O Božiču je mrzlo, saj veš! Radi že objemljemo peči. In naša Marica jo je tudi objemala. Včedno rajša jo je objemala, in lice ji je postalo otožno; bledelo ji je prej cvetoče lice. Kaj ti je, Marica? ... Skrbeče jo je gledalo materino oko, žalostno sem jo ogledaval jaz, njen oče. Kaj ti je? Glej, božična noč je blizu. Polnočnica se bliža! ...

Bolestno se je nasmehnil otrok: »Da, mama,« je rekla Marica. »Na Sveti večer mi bo lepo, oh, tako lepo! Božičnico bom pela.«

Po zdravnika smo poslali ... Majal je z glavo in nas tolažil obenem ... Kaj je Marici? ...

III.

Prijatelj je nadaljeval:

In prišel je božični večer. Zame ni bil vesel. Marica mi je ležala smrtno bolna v postelji. Na petje ni mogla več misliti. Ali je vendarle mislila? — Njeno oko je bilo tako žareče, tako radostno! Oziralo se mi je v obraz, in blaženstvo je bilo v njem. Sedaj vem! Razlito je bilo po nji, po obrazu in v očeh takoj blaženstvo, kakršno vidi sedaj na nji moje hrepenenje. In vendar sem še upal, in vendar še ni popolnoma obupala mati. O, videl sem takrat v njenem očesu neko tajno, a brezmejno veliko hrepenenje ...

K polnočnici je vabilo. O, božična noč! Vsi se te vesele, a jaz? ...

Marici se je shujšalo ... Vsa začudena je jela poslušati. Veter je prinašal glasove iz cerkve k nam, glasove veselle božičnice — in Marici se je shujšalo ... Naj ti li opisujem svojo in materino bol, bol bratcev? ...

Čemu? — Marica je umrla — in danes vidi zopet moje hrepenenje njo, mojo Marico. Božičnico poje novorojenemu Zveličarju ...

Končal je prijatelj poved o Marici in si otril solzo.

Trije junaki.

Spisal Ivo Trošt.

lovek se naveliča slednjič tudi same medene potice, ko je je preveč. Kako se ne bi zime? Izpočetka je bila res prijetna, ker ni takoj pritisnila z mrazom. Sneg je bil volan in se je dal lepo stiskati v kepe, in kepe so frčale med vaškimi otročaji po zraku kakor bombe v najljutejšem boju. Tako zabavo so opazovali mali otroci samo oddaleč. Bilo pa je tudi najbolj prav tako, najbolj previdno, zakaj dasi ni bilo mrtvecev in ranjencev nič v tej biški, je marsikdo odnesel iz boja zabuhlo lice, ta rog na čelu, rdeče oko, odrgnjen nos in solze v očeh, oni jezo v srcu s trdnim, kakor gora trdnim sklepom, da vse to vrne s polno, zvrhano in potlačeno mero krutim zmagovalcem. Ali ti se pa le niso dali ugnati, niso se strašili zabuhlih lic, rogov na glavi, rdečih oči in zabreklega nosa; borili so se hrabro kakor levi, dokler ni izginil poslednji sovražnik z bojišča — za peč. To so bili časi, ki so se zdeli nebeškolepi celo Modričevemu Janku. Sicer si ni upal prav niti dveh korakov od oglja, saj je komaj odrastel otroškemu krilu in zlezel v prve hlače; toda boj s kepami mu je le ugajal, ko ga je gledal skozi okno.

Pri sosedu Ogorelcu so imeli njemu vrstnika Zdravka. Ta je vlekel mamo za predpasnik, da bi šla z njim — pomislite! — v boj, kjer so frčale kepe kakor o sv. Ivanu muhe. Zmogel pa ni, seveda ne! Kdo bi silil v gotovo nevarnosti, čeprav z mamo? Ostatu je moral lepo doma in se jezih ter prodajal sitnost zastran neusmiljene usode, ki ga je pustila še tako mladega, tako majhnega na svetu.

Nekega jutra po vročem boju, ko so se v hladni noči polegli razburjeni duhovi in se je strdil prejšnji večer tako neusmiljeno teptani sneg, je prikorakal Modričev Janko pred Ogorelčeva vrata in zaklical: »Zdlavko, kaj delaš, Zdlavko?« Kaj bi neki počel takšen junak kakor je bil Zdravko. Mama ga je še obuvala pri peči. Podvizati se je morala z delom, ker je bil mali sitnež prav nestrenjen, ko je čul zunaj Modričevega. Mudilo se mu je na prag k milemu tovarišu. Prav mrzlo je bilo tisto jutro, in Janko se je držal kakor ptičji strah v prosu: obe roki je tiščal v žepih, kučmo potisnil preko ušes, krčil kolena samega mraza in toliko, da ni šklepetal z zobmi, vendor je povabil vrstnika: »Zdlavko, se gleš kepat?« Mislil si je: ako so imeli sinoči oni večji s tem svojo zabavo, kako da bi je danes ne smeli imeti mi?

»Kepat? Zebe!« odvrne mali sosed in zacepta z nogami, da bi odpodil mraz, ki mu je silil v noge in prste na rokah. Potisnil je tudi on obe roki v žep, skrčil kolena in šklepetal z zobmi. Kepe ga niso veselile; a Janko se ni vdal na prvi mahljaj.

»Pokličiva še Zalaljevega Milka. Ima nove črevlje. Tako ga bova nagnala s snegom, joj!«

Ali se je strinjal tovariš s tem predlogom ali se ni strinjal, šel je vendar z Ogorelčevim k Zalarju. Toda Milko je spal. Vrnila sta se in sklenila počakati, da ga pozneje naženeta tem huje. Ali sitni znanec mraz je obema silil v noge, roke, nos in ušesa, da sta molče zavila vsak k svoji mamici na gorko. Za zlobni namen se je pa sedaj že začela pokora. Obema je

namreč zašlo za nohte in ne malo solz je bilo treba, in roke sta morala držati v mrzli vodi in poslušati materine opomine: ne in ne na mraz! Potem je šele odleglo za nohti.

Odložila sta kepe do boljših časov. Zima se je obračala vedno na huje. Snega je nasipala burja vsak dan več, sveče so visele od streh, dolge

in debele kakor kapniki v postojnski jami; sinice, škorci in drugi ptiči so pritisnili v bližino človeških bivališč. Niti mahu za jaslice niso mogli dobiti. Pri Modričevih so jih napravili zaraditega na zeleni otavi in Ogorelčevi na zvezkih zelenega papirja. Modričev oče je tožil, da so mu zajci oglodali v drevesnici več mladih dreves, občinski čuvaj je pa trdil, da je sledil že več večerov lisici, ki je oprezovala okolo dvorišč in hlevov, v gori je lajal lisjak: znamenje slabega vremena, in v daljavi je čul mož, da tuli volk, ker je lačen. Vse to so bile tiste priče, da ni še blizu poletja, marveč Božič z vsemi ledennimi spremljevalci.

Otroci so bili kar prikovani k peči, zlasti mali, ki še niso hodili v šolo. Modričev si je že na ves glas želel onih let, ko bo smel z drugimi po snegu in ledu skozi vas v šolo in iz šole. Zdravko je pa imel napravljene nove sani in prorokoval je z vso resnobo, da se bosta z Jankom tiste srečne čase kar vozila v šolo na njegovih saneh. Kdo bi hodil? To ne bo tedaj več imenitno. Tudi Zalarjev je prilezel skrčen v dve gubi neko popoldne, ogledal sani, pohvalil s strokovnjaškega stališča mojstra in orodje ter hotel z njimi na hribec koncem vasi, odkoder bi z malim trudom zdrčal navzdol na cesto, pa zopet na hribec in zopet navzdol brrr . . . kakor blisk. A glej spaka! Tako je bilo mraz, da se je njegova roka prijemala železnih okovov na saneh kakor bi bili osmoljeni. Poleg tega je došla v kolnico popolnoma nepozvana in prav brez potrebe mama Ogorelčeva in zapodila vse tri, češ: »Nerode nerodne! Ali sta že pozabila — ti naš in ti Modričev, kako prijetno sladko je, če se komu napravi ozebljina? Sedaj bi rada navadila še Zalarjevega, kaj? Dokler ne neha mraz: za peč!«

*

Nič ni pomagalo. Mraz je bil kakor nalašč vedno hujši, da niso mogli otroci nikamor. Sani so čakale, in otroci, zlasti trije naši junaki, so čakali boljših časov, pa jih le ni bilo od nikoder. Zato so se tako kmalu naveščali zime. Saj se človek naveliča vsega, tudi največje dobrote, če je je le preveč. Obupali vendar niso. Sovražili so pa zimo in mraz, kolikor so mogli. Naravnost boj so napovedali prešernemu mrazu. Čakaj, starec! Še se bomo vozili na saneh, še se kepali, drsali in podili po vasi, a ti ne boš imel moči do nas, ne boš je ne!

Zalarjev Milko jo je namreč ugani tako-le: rokavice imam gorke, kučmo potegnem črez ušesa, oblečen sem tako toplo, da mi je skoro vroče. Nekoliko bolj hitro bomo hodili, pa nas ne dohititi tisti grdi mraz do vrha. Zdravko je nasvetoval, da bi ne škodovalo, ko bi vedno mahali z rokami in tako odganjali sitneža, da bi zopet ne zlezeli pod kožo. Modričev Janko je obljudil, da bo sam tekel s sanmi naravnost na vrh grička koncem vasi prav na sam ogel Klančarjevega vrta, kjer so že tolikrat pobirali orehe.

Stric mraz naj ostane lepo doma.

Na boj, na boj! Sklenjeno, storjeno. Niti najesti se niso utegnili tisto opoldne doma, tako se jim je mudilo v Zalarjevo kolnico in od tam na griček. To je bila bojna navdušenost, da ji ni para. Sani je bilo treba še obrisati in osnažiti, a vse bolj na tihem, ker je že najbrž nekaj slutila

Ogorelčeva mati, kaj nameravajo v kolnici. Janko je komaj in z vso silo zadrževal srčno veselje in slednjič začel navdušeno, kakor se je naučil od starejših bratov in sestrar:

Mi smo vojaki korenjaki . . .

Srečno so izmotali sani, srečno je šlo vse, vse. Še prepočasi so peli. Pa to so le malenkosti, ki ni, da bi človek gledal nanje ob vsakem vremenu. Vsi opravljeni kakor za pristni sibirski mraz, a v srcu navdušeni ne manj kot pravi junaki, ko gredo na Turka. Ni pa tudi majhna šala: spredaj stric mraz s svojo sitnobo, zadaj najbrž Ogorelčevih kdo z —. No, kdor je junak, se ne straši nevarnosti. Naprej! Junaško so ubrali pot skozi vas. Stric mraz je spuščal samo majhne kosmiče na zemljo, kakor da se mu neče ali pa dremlje nadležni starec. Da bi le skoro zaspal! Strehe so bile na debelo pokrite s snegom, tudi cesta po vasi je bila vsa zasnežena. Modričev je izprva komaj spoznal Klančarjev oreh na gričku koncem vasi, tako čudna se mu je zdela vsa blešeče bela okolica. Stric mraz je spal, od Ogorelčevih ni bilo nikogar, junaki pa vsi zdravi in veseli na vrhu grička. Veselje jim je prekipevalo v mladih prsih, veselje, da ga ni mogoče opisati. Zopet zunaj, zopet svobodni. »Mlade vojake« so že davno dopeli ali bolje: dokričali, zato so sedaj začeli primernejšo popevko. Zalarjev jo je urezal, svest si gotove zmage:

Mi smo mi, mi smo mi,
smo iz Ribičice doma,
po širokem svetu
vsak kos nas pozna
do Zagreba in dol do Siska.

Oni dan jo je čul pri županu v gostilnici in si jo je zapomnil.

Na sani! Modričev je sedel na sredo deske. Zalarjev je okobil prednji konec, a Ogorelčev je nameraval, odzdaj stoeč, kakor imeniten voznik prijadrti v dolino. Hi-hi-hi. Pa je šlo kakor sv. Elija.

Nebeško lepo so se peljali, potem je bila vožnja lepa in grozna obenem, slednjič pa samo strašna, ker je mislil vsakdo, kam pridem, ako pojde tako hitro še nekaj časa, morda do večera in še dlje . . . Zaman strah! Šlo je res, šlo, pa še kako? Menda se je zdelo celo sankam prehitro! Kakor blisk so švignile v dolino in se hotele obenem tudi zasukati nazaj na hrib, a ta sicer dobri ter vse hvale vredni namen je bil vzrok nesreči: Ogorelčev Milko je telebnil preko obeh tovarišev daleč naprej v sneg kakor je dolg in širok; Zalarjevega je vrglo vznak, da je krilil z rokami in nogami okolo sebe — pa ne dolgo! Skoro v istem hipu je butil manj Modričev Janko v strahu, da se začne zdaj-le — sodnji dan.

Prestrašeno so se pobirali s tal, ogledovali skrbno, ako ni odletel kam daleč v stran kak del telesa ob takem sunku. Potem se je vsakdo ozrl na mesto nesreče in opazil tovariša v nič manj obžalovanja vrednem položaju — pa so se nasmehnili vsi trije s solzami v očeh, bledi, prepadeni, trepetajoči . . . Sem iz vasi so odmevali glasovi: Janko-o-o! Zdravko-o-o! Milko-o-o!

Črni teloh.*)

Priobčil Avguštin Šabec.

»je pa ste vendar bili toliko časa, da ste zamudili in cele pol ure prekasno prišli v šolo?«

Tako je vprašal nekega zimskega popoldne gospod učitelj šolarje, ki so zamudili in s strahom drug za drugim prestopili šolski prag ter sedli na določene prostore v šolski sobi. Plaho so pogledovali drug drugega. Radi bi vsi kar obenem razkrili gospodu

učitelju, kar jim je ležalo na srcu, a zavest, da so cele pol ure prekasno prišli v šolo in poleg tega s svojo zamudo motili še svoje součence pri pouku, jim ni dala zadostnega poguma, da bi se opravičili pri gospodu učitelju.

»No, kje ste bili toliko časa?« vpraša gospod učitelj ostreje.

Namesto odgovora pa vstane plaho Poljančeva Angelica ter ponese na šolsko mizo velik šopek lepo razcvetlih telohovih cvetov, ki jih je, prišedši v šolo, skrivala pod predpasnikom. Med njimi je bilo tudi nekoliko telohovih korenik ter dolgopecljatih listov. Za Poljančovo Angelico sta nato prišla in položila telohovo cvetje na mizo tudi njen součenec Završnikov Jakec in součenka Otorepčeva Milica, ki sta z Angelico vred zaradi nabiranja telohovega cvetja zamudila šolo. Ti otroci so sicer vedeli, da njihov gospod učitelj tako ljubi cvetice in da ga veseli, če mu jih otroci prinašajo v šolo, danes so se pa bali, jih precej ob prihodu v šolo nesti na mizo, ker so vedeli, da jih utegnejo ravno cvetice izdati. Skrivali so jih tedaj, meneč, da se jim utegne zaraditega znižati zaslужena kazen. Ko pa je gospod učitelj ostro povprašal po vzroku zamude, ni kazalo več dalje skrivati cvetja, in v glavi Poljančeve Angelice se je rodila sedaj celo misel, da jih utegne ravno to bujno cvetje rešiti kazni. Zato se ojunači in nese cvetice na mizo.

* V latinščini: *Helleborus niger*.

Završnikov Jakec, ki ni imel predpasnika, kamor bi bil skril cvetice, je spravil vse na potu proti šolskemu poslopu v svojo torbico, Otorepčeva Milica jih je pa kakor Poljančeva Angelica skrila za svoj predpasnik.

Jako toplo je bilo tistega popoldne. Čeravno je bilo še le meseca prosinca, je bilo že prav prijetno pod milim nebom. Solnce je ta dan, kakor tudi že nekaj dni sem, prav toplo sijalo in s svojimi blagodejnimi žarki budilo še spečo prirodo. Medtem, ko je še pred kratkim časom snežna in ledena odeja pokrivala mirno prirodo, se je začel zaradi toplega solnca sneg in led pridno tajati, in kaj kmalu so pokazala zlasti prisojna mesta gričev in hribov med še nerazstavljenim snegom temne lise. Te temne lise, ki so bile videti sredi snegu in ledu kakor oaze v puščavi, pa so se večale od dne do dne bolj in bolj, prav tako kakor se veča ob času nevihte hudouren oblak. Polagoma pa so se morali zaradi toplih solnčnih žarkov umakniti tudi najtrdovratnejši ledeni okovi, in prisojna mesta so se pokazala zopet svobodna v svoji lastni, a ne snežni obleki. Kakor z jetnikom, ki je po dolgi vrsti let, vkovani v trdo železje, prebil svojo hudo in težko kazeni in ostavlja sedaj svoboden ozko, temnosivo jetniško zidovje, da začne med prostim svetom svoje boljše življenje, prav taka je s prirodo. Tudi ona je sedaj osvobojena vseh sneženih in ledenih okovov ter naznanja, da se nám bliža, četudi le še počasi, najlepši letni čas — cvetoča pomlad. In četudi so ta prisojna rebra spodaj še pusta in prazna, nas vendar navdaja up, da se na teh, dotlej še sneženih tleh razvije novo življenje, polno prestrega cvetja in zelenja. Tako je bilo tedaj tiste dni.

Poljančeva Angelica kakor njen součenec Završnikov Jakec in součenka Otorepčeva Milica so bili vsi doma iz sosednje vasi. Vsi trije so bili dobri otroci; ljubili so se med seboj, hodili radi v šolo ter bili sploh veselje svojih staršev kakor tudi gospoda učitelja. Pot do šole je držala iz njihove domače vasi preko rebra ne preveč visokega hriba. Ob znožju tega hriba pa se je razprostirala vas, v katero so dan za dnem hodili ti trije otroci bistrit si svoje glavice. Nikdar se ni pripetilo, in najsi je bilo lepo ali grdo vreme, da bi hodili vsak zase v šolo, danzadnem so drug drugega čakaliter šli skupaj v šolo, a po končanem pouku ravno tako tudi nazaj. Ako pa je bilo kdaj le preveč grdo vreme, so ostali črez poldan v šoli, šli pa so, ako je bilo le količkaj mogoče, opoldan domov, ker so bili najrajši pri svojih ljubih starših. Rebro, ki so preko njega ti otroci korakali v šolo, je imelo zaradi svoje ugodne leže to prednost, da so ga obsevali solnčni žarki skoraj ves dan. Zjutraj, ko je zlato solnce prikušalo izza sosednjih hribov, ga je že objelo s svojimi toplimi žarki, a ko je zvečer imelo zatoniti za gore, mu je v slovo dalo še svoj zadnji poljub. Ni čuda tedaj, da se je na tej solnčni hribovi strani sneg le malo časa upiral solncu in se moral hoté ali nehoté umakniti njegovim žarkom, ki so nato s svojo toploto zemljo zdramili iz zimskega spanja, jo oživelj in kaj kmalu privabili iz nje bujnega cvetja. A ko je v pozni jeseni kruta slana zamorila skoro že vse zadnje ostanke rastlinskega življenja v prirodi, je na tem prostranem rebru gotovo še sameval kak cvet, ki je, kljububoč učinkom slane in zanašajoč se na

topel objem ljubega solnčeca, še spominjal, da rastlinsko življenje v prirodi še ni popolnoma zamrlo. Tako je bilo navadno leto za letom, tako tudi tistega dne.

Stran, preko katere so merili nam že znani otroci svoje korake do šole, je bila že popolnoma svobodna snega. Že več dni sem so se ozirala zlasti Angeličina očesca željno po rebru kot bi nečesa iskala. Vedela je namreč iz prejšnjih let dobro, da ne more biti tisti veseli čas več daleč,

ko priklije iz zemlje krasno telohovo cvetje. In ni se varala. Komaj je sneg dobro izginil, že se je obsulo rebro s težko zaželeno prvo pomladno cveticu — črnim telohom. Ne da se popisati, s kakim veseljem so Angelica, Jakec in Milica ta dan v šolo grede nabirali to prvo znanilko vesele pomlad. Da je bilo njihovo veselje nad dobljenimi cvetkami res neizmerno veliko, priča to, da so sicer vestni in pridni otroci zaradi prevelike zatopljenosti v nabiranje — zamudili šolo. —

Ko so Angelica in ostala dva prinesli cvetice na učiteljevo mizo, je ta takoj ugani, da utegne pri teh sicer kako vestnih otrokih le nabiranje cvetic biti vzrok, da so prekasno prišli v šolo; zato jim reče, kažoč na teloh:

»To je tedaj vzrok vaše zamude! Prav lepo je sicer od vas, da ste nabraли cvetic in mi jih prinesli v šolo, da, prav lepo,« nadaljuje gospod učitelj, pripomni pa, da na skrb, priti' pravočasno v šolo, vestni učenec ne sme nikdar pozabiti. V prihodnje se kaj takega ne sme nikdar več zgoditi.

Ta sicer rahli opomin je vplival na Angelico in ostala dva tako, da so vsi trije do ušes zardeli.

Ko vidi gospod učitelj to veliko ofroško zadrego, pravi:

»Ker vem, da ste bili doslej vedno redni v prihajanju v šolo, zato vam današnjo zamudo popolnoma odpuščam, zlasti še zato, ker mi je ravno vaša velika ljubezen do cvetic popolnoma znana in sem prepričan, da vas je edino le veselje nad to prvo pomladno cvetico zavedlo, da ste nehoté pozabili na pravočasen prihod v šolo.«

»Cvetico pa« — tako je nadaljeval gospod učitelj — »ki so mi jo danes ti trije otroci prinesli v šolo, hočem vam jutri opisati in o nji povedati marsikaj zanimivega in poučnega.«

Drugi dan je prineslo tudi nekaj drugih učencev dokaj lepo razvitih cvetočih telohovih cvetov v šolo, tako da je imel z onimi vred, ki so jih prejšnji dan prinesli otroci v šolo in ki jih je, da ne uvanejo, utaknil gospod učitelj črez noč v vodo, vsak učenec pri opisovanju po en cvet v rokah.

Gospod učitelj pa je nato natanko opisal to cvetico in povedal o nji to-le:

»Cvetico, ki jo imate v rokah, imenujemo črni teloh. Svoje ime je dobila od debele, črne korenike, in jo je ravno po tem znaku in po velikih belih cvetovih lahko ločiti od drugih njenih sovrstnic, kot od zelenega in smrdljivega teloha. Da je črni teloh jako znana cvetica, nam izpričuje ravno obilica imen, ki jih ima. Poleg navadnega imena — črni teloh — mu pravijo ponekod tudi kurice, smrtnica, talog, kihavka, slepice i. t. d.

Preden pa vam to cvetico natančneje opišem, pripominjam, da je črni teloh hudo strupena rastlina — ne devljite tedaj ničesar od njega v usta!

Oglejmo si najprej njegovo črno koreniko! Iz te poganjajo leto za letom, in to na sprednjem koncu, listi in cveti, medtem ko ona sama na nasprotnem koncu polagoma umira. Vsa se nahaja v zemlji. Iz dejstva, da poganja leto za letom iz korenike liste in cvete, je razvidno, da je teloh vztrajno zelišče, to se pravi, da poganja na istem mestu, kjer se je že prejšnja leta nahajal, iz korenike leto za letom nove liste in cvete in ga je zaraditega ločiti od drugih enoletnih zelišč, ki jim je življenje odmenjeno le za eno pomladno ali poletno dobo. Če prerežemo to črno koreniko, ki pa ni vselej popolnoma črna, ampak je, dokler je še mlada, rjava, vidimo, da je znotraj bela. Čim starejša je, tem temnejšo barvo dobiva, zraven pa postaja bolj debela in kratka, a slednjič popolnoma grčava. Iz nje izvira premnogo vlaknatih korenin in koreninic, ki dobiva po njih teloh svojo hrano iz zemlje.

► Slava Bogu v višavi! ▼

Kakor sem že omenil, poganjajo na enem koncu korenike, in to na sprednjem, leto za letom listi in cvetovi. Pripomniti moram, da ima teloh le pri teh stoeče liste, ki so debeli, trdni, usnjati in prezimajoči, to se pravi, da pozimi ne poginejo, ampak trajajo do prihodnje pomlad. Ploskev teh dolgopečljatih listov je dlanasto razdeljena na 7—9 podolgstih, debelih, na koncu napiljenih listov, izmed katerih je srednji sam, ostali na desni in levi pa so navadno po širje in širje združeni.

Steblo, navadno tako veliko kakor listni reclji, je približno pol drugi decimeter dolgo ter nosi večjidel le en cvet, redkokdaj dobimo na enem steblu po dva cvetova. Pri večini cvetic je navadno venec oni del, ki daje bodisi glede barve, velikosti ali česa drugega pravo podobo cvetu, oziroma cvetici sami. Čaša, ki sestoji navadno iz zelenih lističev kot manjši cvetov del, se skriva kje za vencem, tako da jo pri premnogih cveticah celo težko opazimo. Vse drugače je pa pri telohu. Podoba cveta ne zavisi tu kot navadno od venca, ampak od čaše, ki je sestavljena iz petih, tuintam tudi iz šestih do deset centimetrov širokih, trpežnih čašnih listov. Po barvi so ti listi navadno snežnobeli, dobe se pa tuintam tudi rdeče nadahnjeni, popolnoma rdečkasti ali celo čisto rdeči listi, oziroma cveti. Rekel sem, da so ti lističi trpežni. Ko dozoreva plod, odpadeta navadno pri drugih cveticah čaša in venec, pri telohu pa ostane čaša še vedno kot zvesta varuhinja cvetu na rastlini, le da postane takrat zelenkasta ali rjavkasta.

Za čašnimi listi se šele nahaja venec, ki je sestavljen iz mnogih majhnih, v kolobarju stoečih, rumenkastih cevastih lističev. Ti cevasti lističi se pozneje izpremene v medovnike, ki se v njih napravlja med. Pridne čebele in druge žuželke vedo dobro zanj ter ga prav pridno in skrbno nabirajo. Da ga pa morejo dobiti, pripomorejo k temu ravno veliki, snežnobeli čašni lističi, ki se zaradi svoje bele barve od temnejše okolice jasno razločujejo in pripomorejo, da med nabirajoče žuželke cvet lažje dobe, ker ga opazijo že od daleč. Za medovniki se nahajajo mnogoštevilni prašniki in v sredi njih prav v središču vsega cveta do deset zelenih pestičev. Ti pestiči se, a le redkokdaj vsi, izpremene v plod, ki mu pravimo mešiček. V teh mešičkih se nahaja seme, ki je zrelo rjave barve.

Povedal sem vam že, da je ta lepa, na apnenem svetu gorskij gozdov rastoča cvetica hudo strupena rastlina. Le težko je po zunanjih znakih sklepati, katere rastline so strupene in katere ne. Nekatere nas res same odvračajo, da jih ne trgamo, bodisi da zoprno diše, kar provzroča pri človeku omotico, bodisi da so ostrega in ogadnega okusa, kar napravlja v ustih kot v želodcu zastrupljenje, ki je z njim po groznih mukah zvezana gotova smrt, ako ni nagle pomoči. Zapomniti si pa moramo tudi, da so živobarvne cvetice navadno jako strupene. Glede barve je največ strupenih onih, ki cveto rumeno.

Pri telohu nimamo navidezno zunanjih znakov, iz katerih bi se dalo sklepati, da je strupen. Njegov snežnobeli cvet s premnogimi prašniki in medovniki, iz katerih srkajo razne žuželke sladko strd, ga dela navidezno popolnoma nedolžnega, in nihče bi si ne mislil, da je ta krasna cvetka tako

huda strupenica. Posebno strupena je korenika, ki diši posušena jako neprijetno ter je trpkega okusa. Použita provzroča v ustih kot v želodcu hude bolečine in slabosti ter razdraži vse živčevje, zlasti možgane. Človeku, ki bi použil le malce telohove korenike, se poleg obilih drugih bolečin v želodcu začne tudi v glavi blesti. Najbolj nevaren vpliv pa ima, če se pomeša s krvjo, najsibo že korenika ali kak drug telohov del, zato je jako nevarno in brezvestno z ranjenimi rokami nabirati teloh.

Kako nevaren vpliv ima zavžita telohova korenika, naj nam dokaže zgled, ki sem ga bral v knjigi »Naše škodljive rastline«.

V nekem kraju je pri nekem kmetu služil hlapec, ki je že dlje časa bolehal. Da bi ozdravel, se ne napoti k zdravniku, kot bi to bilo pravilno, ampak k nekemu celih osem ur oddaljenemu »mazaču«, ki je znal kakor vsi takšni ljudje zdraviti vsako bolezen. Ko mu hlapec potoži svoje bolečine, mu da ta črnega teloha, ki si ga naj skuha na sadnem moštu in zaužije. Domov prišedši stori hlapec vse tako, kakor mu je naročil mazač. Ker je bil njegov gospodar radoveden na to imenitno zdravilo, použije tudi iz same radovednosti eno čašo, medtem ko jih je hlapec popil že več. Komaj je potekla ena ura nato, so se že prav silno pokazala pri obeh znamenja zstrupljenja. Bolečine so prihajale vedno hujše, oba sta močno blijuvala, hudo ju je pretresal mraz, in začela sta zntedenio govoriti. Ker ni bilo od nikoder nobene pomoči, ju je rešila v nekoliko urah strašnih bolečin — smrt, in sicer je bil hlapec, ki je použil nekoliko več čaš, prej mrlič kot njegov gospodar.

Iz tega žalostnega slučaja razvidite, kako konča marsikateri človek zaradi prevelike vere v gotova »mazaška« sredstva svoje dragocene življenje s prezgodnjo smrtnjo.

Vkljub temu pa, da je črni teloh tako nevarna strupenica, ga imamo vseeno prav radi deloma zaradi njegovega lepega cvetja, deloma tudi zato, ker je prva cvetica, ki nam naznanja, da je ljuba pomlad s svojim bogatim cvetjem že na potu k nam.

Premnogo je cvetic, ki je z njimi obdaril Stvarnik našo zemljo. Nekatere nas razveseljujejo s svojim krasnim cvetjem in opojnim vonjem, zopet druge pa so nam ali v veliko korist ali pa tudi v veliko škodo. V neki strogo določeni vrsti cveto mesec za mesecem druga za drugo, nobena ne prehiti druge, a tudi zaostane nobena ne. Ko se približa čas njenega življenja, oživi, cvete in raste, a ko ji potečejo določeni dnevi življenja, zopet zamre, tako kakor zamre o določenem času vsaka živa stvar na svetu. Ako tako opazujemo mesec za mesecem to vedno premembo v prirodi, vidimo nebroj cvetic, med njimi pa tudi take, ki zaradi svoje krasne barve, redkosti, lepega vonjavega duha, vztrajnosti življenja in drugih posebnosti prednjačijo drugim. Vsak mesec vsega leta se tedaj lahko ponaša vsaj z eno cveticico, ki bi jo lahko zaradi omenjenih posebnosti postavili na prvo, nekako kraljiško mesto med cveticami. Taka cvetica je za mesec prosinec — črni teloh. Četudi nima ta krasno cvetoča cvetica v prvem, mrzlem letnem mesecu še skoro nikakih tekmecev, jo vendar zaradi njenih lepih cvetov lahko imenujemo kraljico prosinčevega cvetja. *

Svoji hčerki.

Iz tihe sobe v šumni svet
zavzeto zre oko:
z lepoto svet je ves odet,
doma je bolj lepo.

Tako lepo je tu doma,
ko si med nami ti;
a srce ti miru ne da —
kam spet te veseli?

Ah, bela ta, vabljiva pot,
ki gre iz kraja v kraj,
novosti toliko povsod,
kdo vsem imena znaj!

Za ptičico bi šla v nebo,
po luno na oblak,
za valčkom, ki šumlja ljubó,
tvoj hitel bi korak.

*Kaj je tako visokega,
da bi ne smela tja?
Nič ni tako globokega,
da bi ne htela tja.*

*Šla bi naravnost do Boga,
da pot do njega znaš,
šla materi bi v dno sreca —
pa to srce imaš!*

*Le pojdi! — Ta vabljiva pot,
ki gre iz kraja v kraj,
če te odvede nam odtod,
privede te nazaj.*

*Saj sama veš najbolje to,
da je najslaje ti,
če tvoje potopí oko
se materi v oči.*

*Vratú ovije roka se,
in lice se smehlja:
ljubezen le globoka se
tako ljubó igra.*

E. Gangl.

Spoštuj priredo!

Spisal Lud. Potočnik.

em, mladi bralec, da rad poslušaš lepe povesti, in zato ti hočem napraviti veselje in ti povedati povesti, lepe in vesele, tako da se jih ne boš mogel naveličati. Toda če hočeva slišati te povesti, ne smeva ostati doma, ampak morava iti ven v prirodu, polno življenja.

Šole prost dan je, in nebo je jasno kot ribje oko. Na njem se kot čisto zlato sveti žarko solnce . . . Jutro je . . . Trava vstaja, in cvetice odpirajo svoja zaspana očesca ter se umivajo v biserni rosi, da bi jih ne bilo sram pred solncem.

Krave in teličke v blevu so že vstale in čakajo, kdaj se odpro vrata, da pojdejo na pašo.

Kos s sirom namazanega kruha in požirek mrzle studenčnice je najin zajtrk. Zdaj pa palico v roko in hajdi z živino tjakaj v reber zeleno!

Vas je za hrptom, in polje se razprostira pred nama . . . Lahna jutranja sapica pihlja, in gosto žito se ziblje in maje kakor bi se hotelo v pozdrav priklanjati zlatemu solncu.

Nad poljem žvrgoli visoko v zraku škrjanček. Mika naju zvedeti, kakšna je njegova pesem. Poslušaj in čuj:

„Smukov Tine predolgo spi,
s kravami na pašo prekasno hiti,
da šolo zamudi.
Nič prida ni, nič prida ni.“

Ko škrjanček konča to pesemco, prične drugo o pridnem Tončku:

„Tonček pa tak ni!
Komaj solnce vzhaja,
Tonček že vstaja,
krave napase
in v šolo hiti, hiti.“

In tako bo pel škrjanček ves dan . . .

Dospela sva na pašnik. Živina si izbere vsaka svoj delež in se pridno pase; midva pa odpriva oči in ušesa, da vidiva in slišiva, kaj se godi v prirodi!

Okroginokrog se glase v grmovju ptice in prepevajo kakor bi hotele prekosiči druga drugo. Slavec poje prvi glas, in drugi pevci mu pomagajo: kos žvižga, ščinkovec ščrčinka, vrana trobi in žolna tolče na boben. Vsa priroda posluša zamaknjeno, grmovje si tiho pošepetava z listi, in vrhovi bližnjih dreves pa se veličastno pripogibljejo — pevcem v priznanje.

In glej! Godba je zbudila ves mladi krilati svet!

Tam se je prizibal pisan metuljček, tu je pribrenčal čmrl, tam zopet prišumela čebela, in tako so bili kmalu zbrani vsi krilati pritlikavci, in livada je veselo oživila. Plesali in vrteli so se kakor za stavno. Kadar se je kateri plesalec utrudil, pa je sedel na kako cvetico, ki ga je gostoljubno sprejela v svoje naročje. Tu se je oddahnil in se pokrepčal s sladkim cvetičnim sokom, potem pa šel zopet na ples; godci pa so godli brez konca in kraja, in črez gozd in črez plan se je razlegalo:

„Ko zlato jutro zažari,
se pesem naša oglasi,
da veselo
svoje delo
vsak opravljal brž hiti.
Naše pesmi up budijo,
žalost temno prepodijo,
kjer nedolžnost je doma.
Naših pesmi pa ne čuje,
kdor prirode ne spoštuje,
kdor je krutega srca.“

Zdajci pa pride mimo deček, ki tudi žene živino na pašo, in kakor bi odrezal, je vse utihnilo, in tudi plesalci so se hipoma poskrili med cvetje. Neki metuljček je sedel prav čisto blizu naju na kukavičjo rožo. Nežno jo pogradi s svojimi mehkimi tipalnicami ter ji začne nekaj pripovedovati. Radovedna sva, kaj ji pripoveduje. Nagniva se bliže in poslušajva!

Metuljčkova povest.

»Ali poznaš tega dečka, ki je gnal zdaj tod mimo krave na pašo?« vpraša metulj kukavičjo rožo.

»Ne, nisem ga še videla.«

»Jako hudoben deček je to. Pravijo mu Smukov Tine. Varuj in ogiblji se ga, če ti je drago življenje. Le poslušaj!«

Včeraj smo obhajali tam na trati zunaj vasi svoje ženitovanje. Bilo je prav prijetno in veselo. Svetlo solnce je ves dan gorko sijalo, in komarji, muhe, ose, čebele, brenclji, čmrlji in sršeni so nam godli take poskočnice, da smo se vrteli venomer vedno naprej. Da bi slavnost povzdignili še bolj, se oglasi tovariš citronček k besedi. Ko se je hrup malo polegel, je povzdignil glas ter začel govoriti tako-le:

Dragi tovariši!

Slaven dan obhajamo danes; dan, ki si ga z zlatimi črkami zapišemo v spomin, dan svoje združitve. In vprašam vas, katera moč nas je sklical, da smo se te slavnosti udeležili vsi metulji v tako velikem številu? Ali ni bil to čut potrebe po združitvi? Da, dragi moji! Želja združitve nas je prignala iz vseh krajev naše cvetne livade sem na ta prostor, da sklenemo vez, ki nas bo družila in podpirala, da ne omagamo v boju za obstanek. Mnogo imamo sovražnikov, ki bi nas radi zatrli, in če smo združeni, se jim lahko uspešno ustavljam. Važnost naše združitve pa ve ceniti tudi naša dobra mati priroda, ki nam je za ta dan preskrbela tako bogato pogrnjeno mizo, in vem, da govorim iz srca vsem tukaj prisotnim, če vas pozivljem, da zakličimo na čast naši združitvi in v zahvalo materi prirodi trikratni živio!

In razlegnil se je po vsi livadi trikratni živio, da so glasovi odmevali gor do neba. Tedaj pa so godci zaigrali »Pobratimijo«, in iz vseh grl je ubrano zadonelo:

„Naj čuje zemlja in nebo,
kar dan's pobratimi pojo,
naj se od ust do ust razlega,
kar tu med nami vsak prizega:
Da srce zvesto kakor zdaj
ostalo bode vekomaj!“

Toda gotovo smo peli to pesem preglasno, ker še nismo dopeli zadnjih besedi, ko zaslišimo glas: »Bežite, bežite, nevarnost!« Ozrl sem se in sem zagledal dečka hudobnih oči, ki je kakor maček na svoj plen planil po nas ter nas začel biti. Njegovi udarci so padali s tako silo, da je mnogo mojih tovarišev pobil do smrti, druge pa tako omamil, da niso mogli takoj odfrčati. Tudi jaz sem mu komaj ušel. Od daleč sem potem skrivaj gledal, kaj se zgodi z mojimi tovariši. In tedaj sem videl, kako je hudobnež še živim metuljem trgal perutnice ter se z nekim peklenškim veseljem radoval nad trpljenjem ubogih živalc, ki so zdihovale in se zvijale od bolečin in niso mogle ne umreti ne živeti.

Njih zdihovanje je slišal petelin, ki se je blizu tam izprehajał s svojimi kokošmi. Zasmilile so se mu trpeče živalce in privedel je svojo družino, da jih je pozobala in jih rešila trpljenja. In oni kruti, brezsčni deček je šel ravnonkar zopet mimo, in zato smo se poskrili, da bi nas hudobnež spet ne zapazil.«

»Pa se ga morajo gotovo tudi ptičice batí, ker so tudi one kar hipoma utihnilne; morebiti je tudi že njim kaj hudega storil,« pravi kukavičja roža.

»Gotovo,« potrdi metuljček, »toda vsakega hudodelca dohit na svetu pravična kazen.«

(Daije.)

† Simon Gregorčič.

Spisal *Lad. Ogorek.*

eta 1904., ko je praznoval naš veliki pesnik Simon Gregorčič šestdesetletnico svojega rojstva in štiridesetletnico svojega pesniškega delovanja, je priobčil »Zvonček« v svojem V. letniku na strani 280.—282. njegov životopis ter napisal nekoliko besed o njegovih pesmih in o Gregorčičevem pomenu za slovensko književnost.

Danes moramo javljati slovenski mladini prežalostno vest, da ni Simona Gregorčiča, tega od neba oblagodarjenega pesnika, več med živimi. Dne 24. listopada lanskega leta je zatisnil svoje trudne oči v Gorici, kjer je živel zadnja leta. Ko smo razvedeli to pretresljivo novico, je objela ves slovenski svet neizrečena žalost, saj je izgubil enega najboljših svojih sinov, ki ga je

I Jubil z vsem ognjem svojega plemenitega srca ter ga slavil in opeval v prekrasnih, neumrjočih svojih poeziyah. S Slovenci žalujo ob njegovi gomili tudi drugi slovanski narodi, ki z nami vred visoko cenijo Gregorčičeve pesmi. Njegov pogrebni izprevod je bil velikanska, slovenska mladina, je pokazal tudi s svojo poslednjo voljo, ko je ostavil skromno svoje imetje »Šolskemu domu« v Gorici, kjer se šola slovenska deca.

Njegove pesmi bodo do konca dni ogrevale, tolažile in bodrile plemenita srca. Nikoli ne mine tem poezijam njih visoka cena: Slovenci se bodo vedno lahko ponašali z njimi, ker so enake dragocenim biserom.

Slava Simonu Gregorčiču!

Simon Gregorčič v moški dobi.

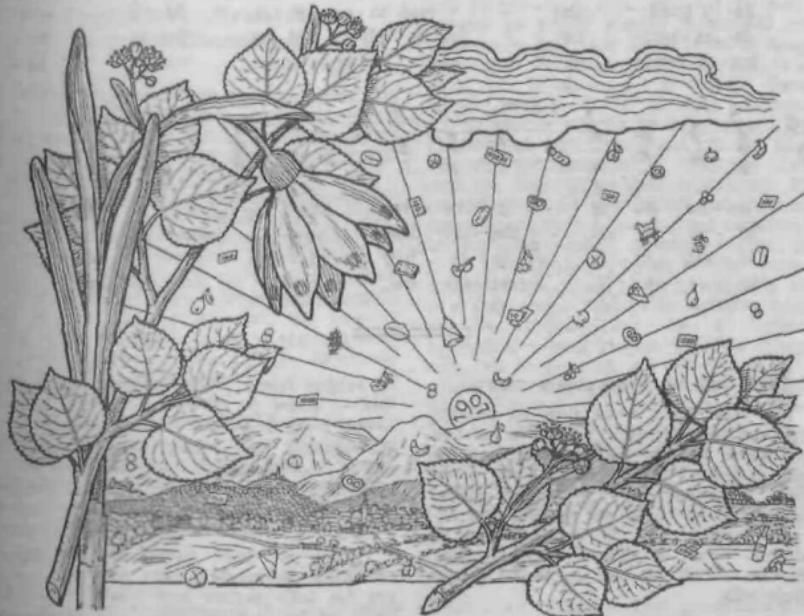
žalostna slovesnost, kakršne še ni videla Gorica. Nabralo se je na tisoče ljudstva, da se poslovi od svojega ljubljenca. Pokopali so ga v rojstni vasi na Vrsnem, kakor je bila njegova poslednja volja. Tako je dospel pesnik »nazaj v planinski raj«, kamor je vedno hrepenelo njegovo srce, tako bridko izkušano od neprijaznega življenja. Kako pri srcu je bila Gregorčiču

Novoletno voščilo.

Priobčil *Fr. Rojec.*

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Usmilite se ptičic!

Mraz pritiska. Hudo je človeku, ki nima toplega stanovanja, hrane in oblike, da bi se mogel očuvati pred ostro zimo. Pa tudi ubogim ptičicam je hudo. Sneg pokriva zemljo. Nikjer ni dobiti zrnca za lačne kljunčke. Ptičice zmrzujejo in trpe glad. Ptičice pa so naše ljube prijateljice in dobrotnice. Kako so nas

razveseljevale s petjem, koliko škodljivega mrčesa so nam pokončale! Naša dolžnost je sedaj, da se jih izkažemo hvaležne za prejete dobre. Potresajte jim krušnih drobtinie, potresajte jim zrnja! Hvaležne vam bodo, in ko se zopet vrne pomlad, bodo zopet prepevale in varovale cvetje pred mnogobrojnimi škodljivci. Z veselo pesmijo bodo izražale zahvalo svojim dobrotnikom. Usmilite se ptičic!

Zima.

Besede zložil Jož. Stritar. — Uglasbil Fr. Ks. Schneider.

Zmerno.

Pri - kaš - lja - la je star - ka zi - ma, na - gu - ban, suh i -
Po vr - tu se si - ni - ca kla - ti, pre - ma - lo hra - ne
Mož star - ček se pri pe - či gre - je in ki - ma tru - den,
Po glad - kem le - du se o - tro - ci dr ve, ne ve - jo,
ma o - braz; ko z bra - do klju - ka - sto po - ki - ma, sneg
da ji gozd; zdaj i - maš, za - jec ti u - ha - ti, svoj
da za - spi; da bo do - volj za plat - no pre - je, ko -
kaj je mraz; na ga - ja - jo si s ke - po v ro - ci, ka -

I. II.

z ne - ba pri - le - ti in mraz, ko ti in mraz.
šti - ri - de - set - dan - ski post, zdaj dan - ski post.
lo - vrat ur - no su - če hči, da su - če hči.
ko ve - sel je zim - ski čas, na zim - ski čas!

Teža ljudi na kvadratnem metru.

Ako stope ljudje tesno drug ob drugem, je bilo dozdaj izračunano, da pride na kvadratni meter 400 do 500 kg teže. Ameriški inženir Johnson pa je izračunal, da so te številke premajhne. Na 6 kvadratnih metrov je spravil 67 ljudi, ki so tehtali 4602 kg; na posameznika pride 68 kg in 767 kg na kvadratni meter. Kvadratni meter je torej otežkočen z 800 kg, kar je skoraj dvojna prejšnja teža.

Največja zver te zemlje.

V pritrodoslovнем muzeju v Novem Jorku so profesorji sestavili okostje, ki so ga dobili pred časom v državi Wyoming. To okostje je od največje živali, ki je kdaj prebivalo na zemlji. Imenovala se je **brontosaurus** in je bila podobna zmaju. Živila je na kopnem in v vodi. Dolgost znaša okroglo 22 metrov od repa do glave in 5 in pol metra od tal do vrh hrbitišča. Brontosaurus je bil sicer strahovita zver, a braniti se ni dosti mogel, ker nima nobenega za obrambo pripravnega člena

na svojem telesu. Teža brontosaura je znašala — sodeč po okostju, 500—600 centov. Zaradi svoje velikanske telesne obsežnosti je brontosaurus tudi kmalu izginil s površja zemlje, a zdaj njegovo okostje krasí novo-jorški muzej kot edina priča onih pradavnih časov.

Dober odgovor.

Ko je bil vojni maršal Radecky nekoč zamislen, ga vpraša njegov pobočnik: „Kaj ves čas tako skrbno premisljate?“ — „Ali znate molčati o skrivnostih?“ ga vpraša Radecky. — „Da, znam!“ odgovori časnik. — Nato reče Radecky: „No, dobro! Jaz tudi! Zato molčim!“

Steklena ura.

Neki 71 letni steklar na Českem je izdelal uro, ki je — razen peres — napravljena iz samega stekla. Delal jo je stari mojster 6 let. Ura je s podstavkom vred visoka 40 cm. Vse notranje dele si je mogoče odzunaj natanko ogledati. Veliko vzmore vztrajnost.

Kotiček gospoda Doropoljskega.

1. Kaj hoče gospod Doropoljski?

Gospod Doropoljski se hoče razgovarjati z vso ljubo mladino širne zemlje slovenske. Ker pa on ne more do vseh otrok in vsi otroci ne k njemu, bi se zdel marsikom tak razgovor nemogoč. — Toda zapomnite si vsi tisti, ki se nameravate z mano razgovarjati, da ni na svetu ničesar nemogočega — tako vsaj trdi neki modrijan. Tako tudi ni nemogoče, da bi se jaz, gospod Doropoljski, ne mogel razgovarjati z vso slovensko deco in ona ne z mano, dasi ne moremo drug do drugega. Posredoval bo namreč med namni starci naš znanci v ljubljuncem — „Zvonček“.

Kdor se hoče torej razgovarjati z gospodom Doropoljskim, ta naj napiše pisemce, ga dene v zavitek, na zavitek znamko za 10 vinjarjev, pa naj napiše ta-le naslov:

Uredništvo „Zvončka“

(za gospoda Doropoljskega)

v Idriji.

Pismo naj potem vrže v poštni nabiralnik.

Uredništvo „Zvončka“ pošlje taka pisma meni, jaz napišem odgovor, in vse skupaj — svoje pismo in moj odgovor — boste lahko čitali v prihodnji številki „Zvončkov“.

Tako se bomo prijateljsko razgovarjali v mojem kotičku o najrazličnejših stvareh. Pišete mi lahko o svojem domu, o svoji šoli, kaj delate, kako se vam godi, kako in kaj se učite, kako se igraje, kaj vas veseli ali žalostti, s kom najrajsi občujete, koga imate najrajsi, kaj bi radi nekoč postali itd., itd. Gradiva vam ne bo zmanjkalo nikoli, a jaz vam bom odgovoril na vsako pismo. Čakajte, to bo veselo življenje v mojem kotičku!

2. Kdo je gospod Doropoljski?

Tako se vprašujete, kajne? Povem vam. G. Doropoljski je velik prijatelj otrok, je marsik, doživel na svetu; vam bo tudi vedel marsikaj povedati, le brez skrbi ga vprašajte o tem in onem. Pa veste, malo čuden je pa le ta gospod

Doropoljski. Poslušajte! Vedno ste slišali, da so pridni otroci ljubi Bogu in ljudem, hudobnih pa da nihče ne mara. Glejte, ta čudni gospod Doropoljski pa ima rad tudi take otroke, ki jim pravijo ljudje, da so hudobni. Ali ni to čudno? Pa je že taka na svetu! Niso vsi ljudje enaki!

Vidite, gospod Doropoljski vabi tudi take dečke in deklice, in to še posebej, naj mu le pišejo brez strahu in brez skrbi, tudi tem bo odgovarjal. Glejte, tak je gospod Doropoljski! Čudak je res, pa mislim, da ga vkljub temu že sedaj malo radi imate, kajne? No, se bomo že še natančneje spoznali!

3. Kje pa je gospod Doropoljski?

Recimo: danes tukaj — jutri tam. Morda ste ga že videli v svojem kraju, morda ste tudi že govorili z njim, mogoče pa tudi ne. Vendar ga pozna mnogo slovenskih otrok, samo to je kriz, ker Doropoljski ni njegovo pravo ime. Tako mu pravijo le drugi, in sicer zato, ker je bil rojen v Doropolju. Sam pa se piše drugače. Pa da ga ložje spoznate, če ga kje vidite, vam še nekaj povem o njem. Ima namreč tudi to navado, da gre kar tja, kjer vidi več otrok skupaj, časih gre v sredo med nje, časih jih pa opazuje od strani. Zlasti jih rad gleda pri igri. Morda ste ga kdaj že opazili med seboj! To vam pa svetujem, da se vselej in povsed dostojno vedete, zakaj sicer vam lahko v svojem kotičku pove nekoliko gorkih, ne da bi mu poprej šele pisali.

Tako torej! Zdaj pa že nekoliko poznate gospoda Doropoljskega. Ako se hočete še natančneje seznavi z njim, tedaj pa le pero v roke, ali če tega ni, pa svinčnik. Čim več pisem dobi, bolj ga bo veselilo. V prihodnji številki boste že lahko brali njegove odgovore, ako mu pišete o pravem času. Pa veste, še nekaj. Gospod Doropoljski je tudi jako radoven. Pišite mu torej, kako je bilo na Miklavžev in na božični večer, potem na tepežni dan in pa kako in komu ste voščili srečno novo leto!

Zastavico v podobah v 11. št. lanskega letnika so tudi prav rešili, a zaradi pomanjkanja prostora niso bili natisknjeni v 12. štev.: Anda in Darko Tomažič, učenca v Lokavcu; Pavel in Vinko Šket, realec I. c) razr.; Radovan in Zoran Joz in Edward Kunst, stud. gymn. IV. razr. v Celju; Ljudmila Poljanšek, učenka IV. razreda v Brežicah; Klobučar Slavica, učenka IV. razr. v Trebnjem; Zdenka, Metod in Boris Pirč v Kranju; Tonče, Vladimir, Angela in Ciril Porekar, Matija Sever, France Vukovič, Ludovik Puklavec, Ivan Masten, Ivanuša Rozika, Hriga Liza, Majcen Liza, Lah Marija, Lah Avgusta, Marija Ivanuša, Lojza Rablč, Nežika Otičar, Plavec Alojzija, Marija Puklavec, Terezija Sever, Julka Zibrat, učenci in učenke na Humu pri Ormožu; Puci Janez, Kirhmajer Jak., Jerjav Janez Kavalar Lorenč, Jakob Kajžar, Joža Petrič, Luka Martinc, Kopavnik Pavel, Franc Makovec, Jožef Osvald, Kopavnik Alojzij, Cuznar Frančišek, Joža Matjaš, Branc Martin, Marko Benet in Sava Zupančič, učenci II. razreda v Ratečah; Flis Milena, učenka IV. razr. v Škofiji Loki; Urška Oman, Nežika Cuznar, Marica Mežlik, Uršula Podlipnik, Lenka Oman, Urška Ivanova, Frančiška Oman, Angela Stojanova, Kavalar Mana, Ela Kunstell, Draga Müller, Vida Zupančič, učenke VI. razr. v Ratečah; P. Strnišek, B. Kurbus in F. Jelovšek, dijaki in Celju; Kovačič, gimnazijec v Mariboru; Edvard Požum, učenec in Ivanka Ditrich, učenca v Postojni; Vera Flis, učenka IV. razreda na Vrhniki; Franc Kolarč, Janez Šterman, Andrej Klemencič, Alojz Sabot, Jožef Slavič in Vaupotič Jožef, učenci V. razr. pri Sv. Križu pri Ljutomeru; Šumer Melita v Škofiji Loki; Maticka Ostre, Šantel Miciča, Lojzka Sleklevec, Žefka Rožman, Tončka Ostrc, Marija Sleklevec in Malka Stuhec, učenke pri Sv. Križu na murskem polju; Stefka Vizjak, učenka v Ljubnici; Tonček Sivka, učenec pri Sv. Juriju ob južni železnicni; Mirica Kelc, učenka v Novi Štifti pri Gornjem gradu; Ivanka Steh, Nežika Jerič, Anka Pink, Marica Nučič, Miciča Novak, Uršika Vider, Marija Škoda, učenke na Kopanju; Milkko Šinkovič, učenec IV. razr. v Ljubljani.

V osmo leto.

Ob vstopu v osmo leto „Zvonček“ najiskrenejše pozdravlja vse ljube stare znance in znance, ki so mu ostali zvesti ves čas njegovega izhajanja. Prav lepo pozdravlja tudi tiste, ki so se letoš nanoovo pridružili krogu „Zvončkovih“ naročnikov. A teh novih naših podpornikov še vedno ni toliko, kolikor si jih želimo in kolikor bi jih bilo lahko. Zatorej svojemu novovletnemu pozdravu obenem pridružujemo prošnjo, naj se naši priatelji in naše prijateljice nekoliko potrudijo in izpregovore med svojimi znanci za naš list prijazno in priporočilno besedo. Ako uslušijo to našo prošnjo, doženó z lahkoto toliko, da se število naših naročnikov podvoji. Saj bi posameznika ne stalo nič truda, ako bi nam vsak pridobil po enega novega naročnika. Našemu listu pa bi bilo to v veliko korist, in potem bi šele izhajal „Zvonček“ tak, da bi mu ne bilo kmalu podobnega mladinskega lista. In komu bi bilo to v veselje, če ne slovenski mladini? Nihče ne more reči, da zahtevamo preveč, ako trdimo, da bi ne smelo biti slovenske rodovine in slovenske šole, ki bi ne imela „Zvončka“!

Tudi letos si bomo prizadevali, da bodo naši naročniki in naše naročnice z nami zadovoljni. Založili smo se že z obilico lepih, življenja polnih podob, ki jih bomo priobčevali večinoma v barvotisku. Zategadelj smo preskrbeli listu tudi boljši in lepši papir. „Učiteljska tiskarna“, ki bo odsej tiskala naš list, je naročila začetnično popolnoma nove črke, mi pa smo nabavili nove začetnice in okraske, ki nam jih je narisal slovenski umetnik g. Maksim Gaspari. Nadejamo se, da bo tako opremljen „Zvonček“ splošno ugajal in si brez našega priporočanja sam ugradil pot v vsako slovensko hišo.

Glede snovi bomo tudi letos natanci in izbirni, ker vemo, komu pišemo in urejamo svoj list. Ravnali se bomo po načelu, da bodi „Zvončku“ vsebina čim raznovrstnejša, zabavna, poučna in mikavna — sploh taka, kakršno hoče naš mlađi svet. Pripravljenih imamo že več lepih spisov najrazličnejše vsebine, in najboljši naši mladinski pisatelji so nam obljudili, da nas bodo tudi v letošnjem letu najvztrajnejše podpirali.

Tako stopamo s pogonom v novo leto. Mnoga priznanja, ki smo jih dobivali doslej, so naše najlepše plačilo, a upanje v še večjo podporo slovenske javnosti nas izpodbuja k nadaljnemu delu.

Vkljub vsem novim stroškom, ki jih imamo z olepsavo svojega lista, ostane „Zvončku“ cena ista. Na leto 5 K za tak list vendar ni dosti. Ko bi jih le tudi vsak plačal, kdor si naroči „Zvonček“!

Upravnik „Zvončkov“ je tudi letos g. L. Jelenc v Ljubljani, Rimská cesta št. 7, ureja ga pa ga g. E. Gangl v Idriji. Prvemu je pošiljati vse upravne stvari (naročnino, reklamacije), drugi pa prejema spise, podobe i. t. d. — vse uredniške stvari.

Uredništvo in upravništvo.